

LIBRARY & INFORMATION SCIENCE**Paper III****ग्रंथालय आणि माहिती शास्त्र****प्रश्नपत्रिका III****Time Allowed : 2½ Hours]****[Maximum Marks : 200**

Instructions :— This paper contains of four sections I, II, III and IV. Questions in all these sections are to be answered according to the instructions given in the concerned sections.
There are totally **19** questions to be answered. Maximum marks are **200**.

सूचना : या प्रश्नपत्रिकेत एकूण चार (4) भाग I, II, III आणि IV आहेत. प्रत्येक भागात त्या भागाच्या स्वतंत्र सूचना दिलेल्या आहेत.
एकूण 19 प्रश्नांची उत्तरे देणे आवश्यक आहे. कमाल गुण 200 आहेत.

SECTION I**(भाग I)**

Instructions :—In this section you have to answer in **500** words, One of the questions from Q. 1a & 1b, and one of the questions from Q. 2a and 2b. Each question carries **20** marks.

सूचना :- या भागात प्र. 1a व 1b यापैकी एका, तसेच प्र. 2a व 2b यापैकी एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी **500** शब्दांत लिहावयाची आहे. प्रत्येक प्रश्नाला **20** (वीस) गुण आहेत.

1. (a) “Well defined, practically feasible National Information Policy is the need of the hour in India.” Discuss.
“सुविहीत, व्यवहार्य राष्ट्रीय माहिती धोरण ही भारताची आजच्या काळाची गरज आहे.” चर्चा करा.

Or/(किंवा)

- (b) Describe the essential criteria required for evaluating Electronic Reference Sources.

इलेक्ट्रॉनिक संदर्भ स्रोतांच्या मूल्यमापनाचे निकष विशद करा.

2. (a) Define the concept 'Digital Divide' and discuss how the present day library and information centers can bridge the gap between information-rich and information-poor countries in the world.
- 'डिजीटल डिवाईड' या संकल्पनेची व्याख्या देऊन आजची ग्रंथालये व माहिती केंद्रे जगातल्या माहिती समृद्ध व माहिती असमृद्ध देशांमधील दरी कशी भरून काढू शकतील ते विशद करा.

Or/(किंवा)

- (b) How do you evaluate the performance of an information centre ? Discuss the techniques used for measurement of performance of an information center.
- माहिती केंद्राच्या कार्यक्षमतेचे मूल्यमापन कसे कराल ते सांगून त्याच्या मूल्यमापनाच्या तंत्रांची चर्चा करा.
-
-
-
-
-

SECTION II

(भाग II)

Instructions :- In this section there are **3 (three)** questions (**Q. 3 to Q. 5**), each to be answered in about **300** words. Each question carries **15** marks.

सूचना :- या भागात **3** प्रश्नांची (**Q. 3 ते Q. 5**) उत्तरे लिहावयाची आहेत. प्रत्येक प्रश्नांची उत्तरे **300** शब्दांत लिहा. प्रत्येक प्रश्नाला **15** गुण आहेत.

3. Describe the different preservation methods for non-print material in a library.

ग्रंथेतर साहित्य जतन करण्याच्या विविध पद्धतींचे वर्णन करा.

AUG - 18311/III

4. Describe in detail the national and international translation centers.

राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय अनुवाद केंद्रांचे सविस्तर वर्णन करा.

5. Describe in detail any bibliographic record format which is helpful for exchanging the information.

माहितीच्या आदान-प्रदानात उपयुक्त असलेल्या कुठल्याही सूचीय नोंदीच्या आकृतीबंधाचे सविस्तर वर्णन करा.

AUG - 18311/III

SECTION III

(भाग III)

Instructions :—In this section you have to answer all the **9** questions (Q. 6 to Q. 14), each in about **50** words. Each question carries **10** marks.

सूचना :— या भागातील सर्व **9** प्रश्नांची (प्र. 6 ते प्र. 14) उत्तरे लिहावयाची आहेत. प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर साधारणपणे **50** शब्दांत लिहा. प्रत्येक प्रश्नाला **10** गुण आहेत.

6. Explain at length the synthetic features of D.D.C.
डी. डी. सी. मधील संश्लेषण वैशिष्ट्यांचे सविस्तर वर्णन करा.

AUG - 18311/III

7. What do you understand by the term E-Governance ? Discuss its special features.

ई-गव्हर्नन्स या संज्ञेविषयी माहिती द्या व त्याच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

AUG - 18311/III

8. Enlist the products and services of NISCAIR.

निस्केरच्या उत्पादने आणि सेवांची यादी द्या.

AUG - 18311/III

9. Explain the concepts 'cause and effect relationship' and 'law of single variable'.
'कार्य कारण संबंध' आणि 'एक चलाचा सिद्धांत' या संकल्पना विशद करा.

AUG - 18311/III

10. Describe the different methods of stock taking in libraries.

ग्रंथपरिगणनाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.

AUG - 18311/III

Discuss the important social and legal issues of copyright in India.

भारतातील स्वामित्व अधिकारासंबंधातील सामाजिक व कायदेशीर बाबींविषयी चर्चा करा.

AUG - 18311/III

13. Describe N-List programme initiated by INFLIBNET.

इन्फ्लीबनेट ने सुरु केलेल्या एन-लिस्ट कार्यक्रमाचे वर्णन करा.

AUG - 18311/III

14. Explain the concept 'consortia'. Describe briefly the attempts made in India.

‘कन्सॉर्शिया’ ही संकल्पना स्पष्ट करुन त्याविषयीच्या भारतातील प्रयत्नांचे थोडक्यात वर्णन करा.

SECTION IV

(भाग IV)

*Instructions :—*The passage is to be read by only those candidates who are answering the entire paper in English language. Read it carefully and answer the five questions (Q. 15 to Q. 19) following it, each in about 30 words. Each question carries 5 marks.

The professions have long been prominent in the works of social theorists, but it is only recently that "Sociology of Professions" has emerged as a distinct subfield in the discipline. Three major approaches have been identified in the development of the professions, viz. interactionist, structuralist and class conflict. First approach view occupations as role performances that must be constantly reexamined because of the changing nature of situational environment.

Interactionists view a profession as a role of relationships between expert and client. The expert provide skills in a service to a client and he returns equitable fee. In the second approach professions are viewed essentially stable institutions that reflect community values and goals. The professions are emphasized as functioning units that perform certain needed tasks for society. The third approach in which the exponents predict the contradictions of capitalism will lead certain occupations to class formation.

The profession is neither a structure nor a state of mind, it is a social object. It is not the rules but the activity that gives the profession its social reality. A profession is vocation founded upon a prolonged and specialised intellectual training which enables a particular service to be rendered.

Central to professional perspective is the question the professional nature of an occupation. Professional perspective focuses on two aspects of an occupation; organizational and personnel. In dealing with the organizational aspect it seeks to examine how an occupation organises and conducts itself as a profession, how it recruits personnel, how it trains and moulds them into a professional frame and how it regulates and controls them. In dealing with the personnel aspect, it concentrates on how the personnel conduct themselves as professionals, how do they perceive and perform their professional roles, and how do they express their professional orientation.

सूचना :-

जे परीक्षार्थी सर्व उत्तरपत्रिका मराठी भाषेतून लिहिणार आहेत त्यांचेसाठी खालील परिच्छेद आहे. परिच्छेद काळजीपूर्वक वाचा व नंतर त्याखाली दिलेल्या पाच (प्र. 15 ते प्र. 19) प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सर्वसाधारणपणे 30 शब्दांत लिहा. प्रत्येक प्रश्नाला 5 गुण आहेत.

व्यवसाय ही संरचना नाही तसेच मानसिक अवस्थाही नाही, तर तो एक सामाजिक घटक आहे. त्याचप्रमाणे व्यवसाय म्हणजे नियम नसून एक अशी कृती की ज्यामुळे व्यवसायास सामाजिक वास्तवता लागते. व्यवसाय म्हणजे असे कार्यक्षेत्र की जे दीर्घकालीन, विशेष, बौद्धिक प्रशिक्षणावर आधारित असते. अशा प्रशिक्षणामुळे विशिष्ट प्रकारच्या सेवा देणे शक्य होते.

कार्यक्षेत्राचे व्यवसायिक स्वरूप व्यवसायिक दृष्टीकोनामध्ये महत्वाचे असते. व्यवसायिक दृष्टीकोन कार्यक्षेत्राच्या दोन घटकांवर लक्ष केंद्रीत करतो. ते म्हणजे संघटनात्मक आणि सेवकवर्ग. संघटनात्मक घटनामध्ये पुढील बाबींचा समावेश होतो : कार्यक्षेत्रात संघटन कसे केले जाते, व्यवसाय कसा केला जातो, सेवकांची निवड कशी केली जाते, प्रशिक्षण देऊन त्यांना व्यवसायिक कसे बनविले जाते आणि त्यांचे नियमन आणि नियंत्रण कसे केले जाते. व्यवसायिक म्हणून सेवक कसे कार्य करतात, त्यांची व्यवसायिक भूमिका कशी बजावतात तसेच त्यांची व्यवसायिकता कशी व्यक्त करतात यावर सेवकवर्ग दृष्टीकोन लक्ष केंद्रीत करतो.

व्यवसायिक गेल्या अनेक वर्षांपासून सामाजिक तत्वांच्या कार्यात महत्वाची भूमिका बजावत आहेत. परंतु केवळ अलिकडच्या काळातच 'व्यवसायाचे समाजशास्त्र' ही उपशाखा उगम पावली आहे. व्यवसायाच्या विकासाचे तीन प्रमुख दृष्टीकोन आहेत. ते म्हणजे अंतरकृतीशील, संरचनावादी आणि वर्गकलह. पहिला दृष्टीकोन व्यवसायाकडे कृतीशील भूमिकेतून पाहतो. बदलणाऱ्या परिस्थितीमुळे या भूमिकेचे सातत्याने पुर्नपरिक्षण केले जाते. कृतीशील व्यक्ती व्यवसायाकडे तज्ञ आणि ग्राहक यांच्यातील भूमिकांच्या संच म्हणून पाहते. यामध्ये तज्ञ, ग्राहकास कौशल्यपूर्ण सेवा पुरवितात. आणि त्याबदल्यात योग्य ते शुल्क आकारतात. दूसरा दृष्टीकोन व्यवसायाकडे शाश्वत संस्था म्हणून पाहतो. यामध्ये सामाजिक मूल्य आणि ध्येय यांचा समावेश होतो. व्यवसाय समाजासाठी आवश्यक कार्य करणाऱ्या घटकांवर भर देतात. तिसऱ्या दृष्टीकोनानुसार व्यवसायिक, भांडवलशाही विसंगततेबाबत अंदाज करतात. अशा विसंगततेमुळे व्यवसायात वर्ग निर्माण होतात.

17. Briefly describe the different approaches to profession.

व्यवसायाच्या विविध दृष्टीकोनांचे थोडक्यात वर्णन करा.

18. Discuss the organisational perspectives of a profession.

व्यवसायाच्या संघटनात्मक दृष्टीकोनाची चर्चा करा.

AUG - 18311/III

19. Explain the personnel aspect of a profession.

व्यवसायाचा सेवकवर्ग दृष्टीकोन विशद करा.
